

1.09 Objavljeni strokovni prispevek na konferenci
1.09 Published Professional Conference Contribution

Ludvik Toplak*, Peter Pavel Klasinc**

DRUGOSTOPENJSKI MAGISTRSKI ŠTUDIJ ARHIVISTIKE IN DOKUMENTOLOGIJE

Izvleček:

Avtorja najprej predstavita akademsko skupnost, ki jo predstavlja Evropsko središče Maribor (kratko ESM) kot neprofitna, nedržavna ustanova, ki je registrirana za izvrševanje visokošolskega izobraževanja in izvajanja raziskovalnih projektov. ESM je do sedaj akreditiral več študijskih programov I. in II. stopnje ter ima v postopku še nekaj programov. Na ESM poteka tudi nekaj nacionalnih in mednarodnih raziskovalnih projektov.

Študij II. stopnje arhivistike in dokumentologije je nov program, ki je bil pripravljen v sodelovanju z našimi in tujimi arhivisti. Dobil je podporo mnogih posameznikov, slovenskih arhivov kakor tudi sorodnih ustanov, društev itd. Študij je namenjen pridobivanju znanj s področja arhivistike, informatike ter dokumentologije, ki jih potrebujejo zaposleni v arhivskih ustanovah ali službah ter tisti, ki se ukvarjajo s problemi dokumentacije tam, kjer ta nastaja. Po končanem študiju si študentje pridobijo naslov magister arhivistike in dokumentologije.

Ključne besede:

Evropsko središče Maribor, Alma mater Europea, študij arhivistike in dokumentologije, magister arhivistike in dokumentologije

Abstract:

Master's Studies of Archival Science and Documentology

The authors present the academic community, the European Centre Maribor (Evropsko središče Maribor - ESM in short), which is a non-profit, non-government institution registered for executing higher education and research projects. Until today, ESM has accredited several study programmes of the 1st and 2nd level, some programmes are still in the process of accreditation. ESM also hosts some national and international research projects.

The second level study programme of archival science and documentology is a new programme prepared in cooperation with national and foreign archivists. It gained support of many individuals, Slovene archives and similar institutions, associations etc. It is intended to provide knowledge from the field of archival science, information science and documentology, which employees of the archives and those working with documents need. After finishing the programme, students receive the title Master of archival science and documentology.

Key words:

European Centre Maribor, Alma mater Europea, study of archival science and documentology, master of archival science and documentology

* Dr. Ludvik Toplak, predsednik, Alma mater Europea - Evropsko središče Maribor, ESM, Gosposka ulica 1, 2000 Maribor, Slovenija.

** Dr. Peter Pavel Klasinc, znanstveni in arhivski svetnik, predstojnik Mednarodnega inštituta arhivskih znanosti Univerze v Mariboru, Krekova 2, SI-2000 Maribor, Slovenija in direktor Mednarodnega inštituta arhivskih znanosti Trst/Italija - Maribor/Slovenija v Državnem arhivu v Trstu, Via La Marmora 17, 34139 Trieste, Italija.

ALMA MATER EUROPAEA - EVROPSKO SREDIŠČE MARIBOR

Predlagatelj magistrskega študijskega programa Arhivistika in dokumentologija na drugi stopnji je ALMA MATER EUROPAEA - EVROPSKO SREDIŠČE MARIBOR (kratko ESM). ESM je akademska skupnost, organizirana kot neprofitna nedržavna ustanova, registrirana za izvrševanje visokošolskega izobraževalnega in raziskovalnega programa. Posveča se raziskovalnim in visokošolskim študijskim programom s področja ekologije (Ekoremediacije), reintegracije (Finančne storitve, Evropske poslovne študije), medkulturnega sožitja (Institut za medkulturne in judovske študije v Srednji Evropi) ter zdravstva in sociale (Zdravstvena nega, Fizioterapija, Socialna gerontologija).¹

ESM ima akreditacijo institucije kot visokošolskega zavoda, odločbo za vpis v evidenco raziskovalnih organizacij ter akreditacijo 11 visokošolskih študijskih programov. ESM je formiralo 8 mednarodnih raziskovalnih skupin ter vložilo prijave na razpise za mednarodne raziskovalne in razvojne projekte. Zlasti se v okviru medkulturnega dialoga vodi raziskovalni program v okviru Centra za medkulturni dialog in judovske študije v Srednji Evropi, ki naj bi se odvijal v sodelovanju z organizacijsko enoto Sinagoga Maribor.

Med ključne cilje ESM, ki od leta 2011 nastopa pod imenom Alma Mater Europaea - Evropsko središče Maribor, sodi tudi promocija evropskih študij v državah Evrope, ki se še niso priključile Evropski uniji, vendar bodo kmalu postale del nje. S tem namenom je ESM razvil in akreditiral kvalitetne študijske programe z udeležbo profesorjev iz evropskih držav, zlasti Podonavja, hkrati pa vzpostavlja in pospešuje dvostranske in večstranske stike med univerzami. ESM izobražuje tako, da podpira razvoj profesionalnih standardov, evropske vrednote, ohranjanje naravnih virov, ekologijo, trge blaga, storitve, kapitala in dela in daje tako kot akademska skupnost svoj prispevek k razvoju evropskega gospodarskega, političnega in kulturnega prostora.

Vizija ESM je, da postane mednarodna evropska univerza, center odličnosti v izobraževanju in raziskovanju, ki bo s strateškim in aplikativnim razvojem kreativno reševal gospodarsko-tehnološke, socialno-politične, ekološko-podnebne in medkulturne probleme Srednje Evrope, zlasti Podonavja in Balkana.

Mednarodna skupnost ocenjuje, da je reintegracija Podonavja za Balkanom ključnega pomena za nadaljnji proces integracije miru in trajnostnega razvoja v Evropi. Akademska skupnost ocenjuje, da je pospešeni program edukacije v Podonavju predpogoj za njegovo reintegracijo. Pospeseni program vseh generacij pa je danes možen z uvajanjem novih informacijskih tehnologij v izobraževanju, kot je zlasti interaktivna informacijska tehnologija.

S tem namenom in na podlagi teh izhodišč je bil tudi razvit magistrski študijski program *Evropske poslovne študije / European business studies*, ki pokrival sledeča tri področja:

- Evropske integracije / European Integrations,
- Evropski projektni management / European project management,
- Gospodarski razvoj regij in mest / Regional development and urban planning.

¹ Glejte: <http://www.esm.si>.

Evropska akademija znanosti in umetnosti v Salzburgu (dalje EASA), ki povezuje 1400 vrhunskih znanstvenikov, praviloma univerzitetnih profesorjev, med njimi številne prejemnike Nobelove nagrade, je leta 2009 podelila Evropskemu središču akademski patronat ter povabila vse člane EASA, da sodelujejo pri razvoju institucije in izvajanju programov.

Z ustanovitvijo Alma Mater je EASA Europaea postavila organizacijski okvir in vsebinski program za kulturno in profesionalno prenovu podonavske regije. ESM je kot visokošolska in raziskovalna institucija vključena v združenje Alma Mater Europaea, mrežo več kot 250 univerzitetnih učiteljev in 40 akademskih institucij iz 12 držav Podonavja.

Leta 2011 je EASA podelila Evropskemu središču institucionalni patronat oz. vključila Evropsko središče v novo ustanovljeno univerzo Alma Mater Europea za Podonavje. Poleg pedagoških programov s področja ekologije, reintegracije, medkulturnega in medgeneracijskega sožitja ter zdravstva in sociale je Evropskemu središču zaupala organizacijo projekta Regional Interactive Educational Network (RIEN).

ESM je razen tega uspešno kandidiral na domačih in mednarodnih natečajih ter tudi uspel z raziskovalnimi projekti:

- Slovenski Judje v Prekmurju in na Štajerskem: preživetje, spomin in revitalizacija, nosilec doc. dr. Irena Šumi,
- Volilna pravica oseb s posebnimi potrebami - odprta vprašanja ureditve in izboljšanje postopkov njenega izvrševanja, nosilec doc. dr. Jurij Toplak,
- Čezmejno inovacijsko omrežje za vrednostno analizo v podporo vrednostni analizi kot inovativnemu orodju za povečanje uspešnosti slovenskih in avstrijskih podjetij / Wertanalyse - Länderübergreifendes Innovations-Netzwerk für den Einsatz der Wertanalyse als Innovationswerkzeug zur Steigerung des Erfolges slowenischer und österreichischer Unternehmen.

Akademski programi

Doslej so bili akreditirani študijski programi:

- študijski program I. in II. bolonjske stopnje »Upravljanje in vodenje poslovnih sistemov«,
- študijski program I. bolonjske stopnje »Finančne storitve«,
- študijski program II. bolonjske stopnje »Evropske poslovne študije«,
- študijski program I. bolonjske stopnje »Ekoremediacije«,
- študijski program I. bolonjske stopnje »Zdravstvena nega«,
- študijski program I. bolonjske stopnje »Fizioterapija«,
- študijski program I. bolonjske stopnje »Socialna gerontologija«.

V postopek akreditacije so akademske skupine v sodelovanju z nekaterimi drugimi univerzami vložile študijske programe: Interkulturne komunikacije,

Komplementarne zdravstvene storitve, **Arhivistika in dokumentologija** ter nekatere doktorske programe.²

ARHIVISTIKA IN DOKUMENTOLOGIJA

Ob podpori lokalne skupnosti in gospodarskih subjektov ter s sodelovanjem tujih partnerjev je bil torej ustanovljen samostojni zavod Evropsko središče Maribor z namenom, da razvija aplikativne, interdisciplinarne, evropsko orientirane visokošolske dodiplomske in podiplomske programe, ki so komplementarni obstoječim in deficitarni na domačem in evropskem trgu.

Razvoj tovrstnih programov je neizogiben zaradi vedno bolj potrebnih novih znanj v zvezi s problemi poslovanja z dokumentacijo. Slovenija in širši prostor nujno potrebuje študijski program Arhivistika in dokumentologija, ki podpira drugačno, bolj trajnostno in odgovorno odločanje, kar je ključnega pomena za odnos do obvladanja poslovanja z arhivskim in dokumentarnim gradivom.³

Predstavitev študijskega programa

Arhivistika in dokumentologija predstavljata obvladovanje pridobljenih znanj, ki so potrebna za poslovanje z dokumentacijo od njenih nastankov preko uporabnosti, vrednotenja, varovanja do dolgodobne hrambe ter arhiviranja. Ta znanja so potrebna zaradi obstoja različnih sistemov in procesov pri poslovanju z dokumentacijo in pomenijo osnovo za nemoteno poslovanje z dokumentacijo ter nadaljnjo trajno hrambo arhivskega gradiva.

Dodatna vrednost arhivistike in dokumentologije je, da prinaša red v procese poslovanja z dokumentacijo in z nadgrajenimi obstoječimi postopki vrača dokumentaciji njeno vrednost, saj jo je mogoče uporabiti za lasten razvoj in optimizacijo poslovanja kakor tudi za razvoj drugih dejavnosti.

Arhivistika in dokumentologija prinašata ravnotežje v okolja, kjer nastaja največ dokumentacije, ter rešujeta probleme v zvezi s poslovanjem z dokumentacijo. Popravljanje škode v zvezi z uničenimi, izgubljenimi ali slabo ohranjenimi dokumenti je precej drago in celo nezanesljivo v primerjavi z možnostjo, ki jo nudijo urejeni postopki pri poslovanju z dokumentacijo.

Arhivistika in dokumentologija omogočata razumevanje delovanja procesov nastajanja dokumentacije in njeno spremljanje (npr. od nastanka, oblik, količin, nosilcev, vrednotenja, rokov hrambe, strokovno-tehničnih pogojev dolgodobne hrambe itd.) vse do končne hrambe v arhivskih institucijah.

Procesi za poslovanje z dokumentacijo zahtevajo vedno znova čisto nova znanja in strokovne odločitve, ki pa v poslovanju z dokumenti morajo obveljati daljše časovno obdobje. Izdelani morajo biti sistemi za zmanjševanje in odpravljanje posledic ekscesnih situacij, naravnih katastrof, poplav, požarov nevestnega (ne)strokovnega delovanja itd.

Arhivisti in dokumentalisti morajo biti usposobljeni tako, da znajo in zmorejo obdelati gradivo po veljavnih mednarodnih standardih, saj sta arhivistika in dokumentologija sodobni, aktualni, dinamični in z raziskovalnega vidika zelo zanimivi

² Alma Mater Europaea - ESM na sejmju INFORMATIVA '12, 19. januar 2012.

³ Peter Pavel Klasinc, Študij arhivistike, DOK_SIS 2010, Krajnska Gora, IV 28-35.

dejavnosti. Ker gre za področje, ki je bilo v preteklosti manj zanimivo z vidika izobraževanja, nudimo v študijskem programu strokovno znanje, ki bo kandidatom omogočalo dovolj dobre in trdne strokovne temelje za nadaljnje praktično in raziskovalno delo.⁴

Podatki o študijskem programu

Drugostopenjski študijski program Arhivistika in dokumentologija traja 2 leti (4 semestre) in obsega skupaj 120 kreditnih točk (KT). **Ob zaključku študija kandidat pridobi naslov magister oz. magistrica arhivistike in dokumentologije.**

Temeljni cilji programa in splošne kompetence

Temeljni cilj študijskega programa Arhivistika in dokumentologija je usposobiti kandidate za najzahtevnejša strokovna in vodstvena dela v arhivih in službah, ki se ukvarjajo s hrambo dokumentacije.

Splošne strokovne kompetence:

- usposobljenost za vodenje arhivov in podobnih ustanov, ki se ukvarjajo z zbiranjem, shranjevanjem in posredovanjem informacij,
- usposobljenost za promoviranje in razširjanje vpliva arhivov in podobnih ustanov, ki se ukvarjajo z zbiranjem, shranjevanjem in posredovanjem informacij,
- usposobljenost za kritično uporabo novosti v teoriji in praksi svojega strokovnega in delovnega področja,
- usposobljenost za samostojno raziskovanje in objavlanje raziskovalnih rezultatov,
- sposobnost upravljanja z dokumenti, arhiviranje in dolgodobno hrambo,
- sposobnost določanja postopkov pisarniškega poslovanja ter spremljanja razvoja in poteka življenjskega cikla dokumenta,
- usposobljenost pri izvajanju postopkov obravnave popisov inventarjev ter novih metod kot rezultat raziskovalne spretnosti,
- sposobnost interdisciplinarnega povezovanja vsebin s področja arhivistike in dokumentologije ter sposobnost fleksibilne uporabe znanja v praksi,
- sposobnost organiziranja in načrtovanja postopkov poslovanja z dokumenti, poznavanje in razumevanje institucionalnih okvirov raznih ustanov ustvarjalcev gradiva,
- sposobnost iniciativnega, ambicioznega, kreativnega in avtonomnega delovanja v sredinah, v katerih se bodo ukvarjali z vprašanji poslovanja z dokumenti,
- študent si bo pridobil sposobnosti ustnega in pisnega komuniciranja z uporabniki arhivskega gradiva in dokumentov, sposobnost prilagajanja ter svetovanja uporabnikom glede nadaljnjih smernic iskanja dokumentov, diplomant bo obvladal organizacijske in vodstvene spretnosti v zvezi s poslovanjem z dokumenti,

⁴ Tipkopis predloga študija arhivistike in dokumentologije na II. stopnji BŠ na ESM leta 2010 in 2011.

- usposobljenost za uporabo informacijskih tehnologij najbolj razširjenih programov ter oblik komunikacijske tehnologije,
- usposobljenost za celovito obvladavanje problemov v zvezi z arhivistiko in dokumentologijo, spremljanjem dokumentov, odločanjem o usodi dokumentov ter razumevanjem procesov dolgodobne hrambe, procesov vrednotenja in procesov zagotavljanja dostopov do informacij na dokumentih.⁵

Predmetnik študijskega programa

Podiplomski študijski program druge stopnje Arhivistika in dokumentologija traja 2 leti (4 semestre) in obsega 120 kreditnih točk ECTS. Predstavlja samostojni segment študija, ki se nadaljuje z doktorskim študijskim programom tretje stopnje Arhivistika in dokumentologija v obsegu 180 kreditnih točk ECTS.

Podiplomski študijski program vsebuje predmetnik, ki zagotavlja temeljne vsebine, katere nadgrajuje raziskovalno delo na doktorskem študijskem programu tretje stopnje. Posamezni predmeti so grupirani v tematska področja.

Obvezni predmeti so razporejeni po štirih semestrih znotraj dveh letnikov podiplomskega programa v obsegu 79 ECTS kreditnih točk. Dopolnjujejo se z izbirnimi predmeti v obsegu 21 ECTS kreditnih točk, ki zagotavljajo lastno izbirnost študentov in so uvrščeni v tretji semester. V zadnjem, četrtem semestru je magistrsko delo v obsegu 20 ECTS, kar skupaj pomeni 120 ECTS.

Izbirnih predmetov je 11, vsi so ovrednoteni s po 7 ECTS. Možno jih je izbirati iz nabora predlaganih izbirnih predmetov.

Študenti zaključijo študij tako, da opravijo:

- 8 obveznih predmetov (79 ECTS),
- prosto izbirne predmete (21 ECTS),
- magistrsko nalogo (20 ECTS).

Študijski program predvideva pri večini predmetov, ki se bodo izvajali na tem študiju, sodelovanje z gostujočimi profesorji, ki prihajajo z uveljavljenih univerz, na katerih se izvaja študij arhivistike kot samostojne vede.

Med drugimi se sodelovanje predvideva s predavatelji z Univerze Monash/Avstralija, Univerze Los Angeles/ZDA, Univerze v Britanski Kolumbiji/Kanada, Univerze v Manitobi/ZDA, LUCAS - Univerze v Liverpoolu, Univerze La Sapienza v Rimu ter z nekaterimi drugimi posamezniki, ki predstavljajo visoko strokovno avtoriteto na področju arhivske teorije in prakse.

Vizija možnega sodelovanja arhivov v procesu izobraževanja

Arhivi v Sloveniji in širši regiji predstavljajo enega izmed virov kandidatov za izvajanje študija, hkrati pa pomenijo tudi eno izmed skupin ciljnih organizacij, ki bodo zaposlovala diplomante. Naloge diplomantov bodo temeljile pretežno na praktičnih in teoretičnih arhivskih strokovnih problemih profesionalnih arhivskih in drugih ustanov, ki hranijo arhivsko gradivo.

⁵ Peter Pavel Klasinc, *Študij arhivistike kot znanstvene vede, Tehnični in Maribor, 2011, 73-82.*

V študijske procese bomo vključevali akumulirana znanja posameznih arhivov v obliki izbranih poglavij, ki jih bodo izvajali uveljavljeni strokovnjaki in izpostavljeni arhivski strokovni delavci (managerji) v okviru študijskega programa. Prav tako načrtujemo izvajanje delov študijskega procesa »in situ« (v vseh slovenskih arhivskih ustanovah). Načrtujemo intenzivno uporabo obstoječe arhivske strokovne literature, ki se nahaja v slovenskih arhivih, prav tako pa si želimo, da bi študenti izvajali svoje raziskave in opravljali praktično delo na arhivskem gradivu v slovenskih arhivih pod mentorstvom strokovnjakov, zaposlenih v posameznem arhivu.

Zaključek študija

Za zaključek študija mora kandidat oz. kandidatka opraviti vse študijske obveznosti, predvidene s programom in učnimi načrti posameznih predmetov. Pripraviti, predložiti in uspešno zagovarjati mora tudi magistrsko delo.

Magistrsko delo (20 KT): Kot zaključek študija študent oz. študentka pripravi magistrsko delo, v katerem teoretično in praktično razižče in opiše izbrano strokovno vprašanje. Magistrsko delo izdeluje pod vodstvom mentorja. Delo predloži v vpogled komisiji, pred katero ga tudi zagovarja.

Zaposlitvene možnosti

Diplomant je usposobljen za samostojno delo v arhivih, informacijskih in dokumentacijskih centrih ter podobnih ustanovah, ki se ukvarjajo z urejanjem, shranjevanjem in posredovanjem dokumentarnega in arhivskega gradiva ter informacij. Opravlja lahko vse zahtevnejše operacije pri strokovni obdelavi, prevzemanju in varovanju dokumentarnega ter arhivskega gradiva in posredovanju le-tega ter informacij uporabnikom. Usposobljen je za strokovna in vodstvena delovna mesta v vseh vrstah arhivov in institucij, ki se ukvarjajo s hrambo dokumentarnega in arhivskega gradiva.⁶

Predviden začetek izvajanja programa

Predviden začetek izvajanja programa je šolsko leto 2012/13.⁷

SUMMARY

MASTER'S STUDIES OF ARCHIVAL SCIENCE AND DOCUMENTOLOGY

For several years the International Institute of Archival Science of the University in Maribor (Peter Pavel Klasinc, director) has been striving to organize a study of archival science at various universities and faculties. Some years ago a possibility for the Alma mater Europaea - Evropsko središče Maribor (ESM) to become an initiator for the master's study program of archival science and documentology on the second level, opened. ESM is an academic community, organized as a non-profit, non-government institution registered for executing higher education and research

⁶ Miroslav Novak, Zdenka Semlič Rajh, Peter Pavel Klasinc in drugi: *Predlog študij arhivistike in dokumentologije na II. stopnji BŠ na ESM. Tipkopolis iz leta 2010 in 2011.*

⁷ *OPOMBA! Študijski predmeti bodo predstavljeni na konferenci .*

projects. It is devoted to research and higher education programs from the field of ecology, intercultural coexistence, health and social studies. ESM is accredited as a higher education institution and has accredited eleven higher education study programs. It was formed by eight international research groups and applied to numerous international research and development projects tenders.

ESM determined that Slovenia and its wider surroundings urgently need a study program of archival science and documentology, which supports a different, more permanent, responsible decision making, which is of key importance for the relation of managing archives and records. Archival science and documentology represent managing the gained knowledge, which is needed for records management from their creation, use, appraisal, protection, to long-term preservation and archiving. This knowledge is needed because of the existence of various systems and processes at records management and are the basis for an adequate management and further storage of archives. Archival science and documentology also bring order to the processes of managing documentation and restores its value.

In cooperation with an academic group and some other universities and faculties, ESM started the accreditation process for the second level study program Archival science and documentology at the end of 2011. Graduates (masters of archival science and documentology) will be competent for independent work in the archives, information and documentation centers and similar institutions which manage, store and transfer records, archives and information. They will be able to execute complex operations at processing, acquiring and protecting archives and records.

The study programme will supposedly start in 2012/2013.